

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

-Aan:
Zie verzendlijst.

Telefoon 070 - 318 81 88
Telex 32374 KYDER

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/91/095/3474	15 juli 1991
Onderwerp			
Joegoslavië: recente ontwikkelingen			

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Cavalerie

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28	070 - 318 6634
	's-Gravenhage	

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/91/095/3474, d.d. 15 juli 1991

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Inlichtingendienst Buitenland

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken ✓
t.a.v. AMAD

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST

JOEGOSLAVIE
Militair-politieke situatie
14/91

(Afgesloten 151400A JULI 1991)

Federale autoriteiten

Het federale presidium heeft het afgelopen weekeinde verklaard het akkoord van Brioni te aanvaarden. Op grond van dit besluit kan de internationale waarnemersmissie die in Slovenië en -voorzover van toepassing- Kroatië toezicht zal houden op de naleving van het in dit akkoord voorziene bestand, met zijn taak aanvangen. Tevens heeft de vice-voorzitter van het presidium, de Montenegrijn Kostic, gesteld dat de afscheiding van Slovenië in beginsel aanvaardbaar zou zijn, maar die van Kroatië niet. Het is echter onduidelijk in hoeverre Kostic, die hiermee een standpunt verwoordde dat al eerder in Servische kringen viel te beluisteren, namens het gehele presidium heeft gesproken. Overigens heeft de Sloveense afgevaardigde, Drnovsek, ook deze presidiumzitting geboycot.

De besluitvorming in het presidium was moeilijk, getuige het feit dat de vergadering meer dan achttien uur heeft geduurd, en heeft bovendien nieuwe onduidelijkheden geschapen. Het presidium heeft zijn instemming namelijk gepaard laten gaan met een aantal eisen. Zo dienen alle (para-)militaire organisaties in Joegoslavië vóór aanstaande vrijdag te zijn gedemobiliseerd. Uitzondering vormen het federale leger (JNA) en de politie, maar deze dienen volgens het presidium vervolgens nog binnen dezelfde termijn tot vredessterkte te zijn teruggebracht. De Sloveense (para-)militaire organisaties moeten verder onmiddellijk de blokkades van JNA-instellingen in Slovenië opheffen. Aan de Sloveense buitengrenzen moet de situatie van vóór de onafhankelijkheidsverklaring worden hersteld, d.w.z. dat de grenscontrole weer wordt uitgevoerd door aan federale overheden verantwoordelijke instanties en de ontvangen douanegelden rechtstreeks in de federale kas worden gestort. Tenslotte dienen volgens het presidium de republieken die stappen hebben genomen om de levering van dienstplichtigen aan de JNA te beperken, deze maatregelen op te heffen, waarna de JNA op haar beurt de afgelopen weken opgeroepen reservisten zal moeten demobiliseren.

De JNA

Bij de besluitvorming in het presidium lijkt de militaire top een belangrijke rol te hebben gespeeld. Minister van Defensie Kadujevic was bij de zitting van het presidium aanwezig, evenals "andere prominente militairen". De aanvaarding van "Brioni" geschiedde volgens het officiële communiqué op voorstel van het Ministerie van Defensie. Opmerkelijk is ook dat de slotverklaring van het presidium, in tegenstelling tot de tekst van "Brioni", niet oproept tot terugtrekking van de JNA in de kazernes in Slovenië. Dit wijst erop dat het presidium de door Slovenië bestreden stelling van de JNA, dat deze terugtrekking reeds is voltooid, heeft overgenomen.

Bijzondere aandacht verdient de eis dat alle republieken hun levering van dienstplichtigen aan de JNA moeten hervatten. Zoals bekend hebben met name Kroatië en Slovenië, en in mindere mate Bosnië-Herzegovina en Macedonië, sinds enige maanden de rekruten de mogelijkheid geboden de dienstplicht te vervullen in aan de republiek ondergeschikte (para-)militaire organisaties. Met de

betreffende bepaling komt het presidium tegemoet aan een reeds lang door de JNA-top geuite eis. Van belang is hierbij tevens de stelling dat de JNA de recent opgeroepen reservisten pas hoeft te demobiliseren nadat de republieken aan de eerste eis hebben voldaan. Ervan uitgaande dat zij hiertoe waarschijnlijk niet bereid zullen zijn, en in aanmerking genomen dat de betreffende reservisten vooral uit Servië en Montenegro afkomstig zijn, heeft het presidium in feite de relatieve vergroting van het (pro-)Servische aandeel in de JNA gelegitimeerd.

Deze concessies aan de JNA zouden erop kunnen wijzen dat de JNA-top zijn invloed op het presidium heeft vergroot. Het is zelfs niet uitgesloten dat de constitutionele verhoudingen, waarbij het presidium het bevel voert over de JNA, in de praktijk inmiddels voor een belangrijk deel zijn omgekeerd, waarbij de dreiging met een eigenmachtig militair optreden, zowel tegen de noordelijke republieken als tegen het civiele gezag, een rol kan hebben gespeeld. Zoals bekend bestaan met name onder de pro-Servische en communistische officieren rond de Chef van de Generale Staf Adzic plannen voor een dergelijk optreden.

Volgens recente gegevens zou in het Vijfde Militaire District, dat Slovenië en een groot deel van Kroatië omvat, inmiddels ruim de helft van de JNA uit Serviërs bestaat, naast 15% Kroaten, 6% Albanezen en slechts 5% Slovenen. Het leger blijkt derhalve in dit District reeds overwegend etnisch Servisch te zijn. Aangenomen mag worden dat het aantal Serviërs onder (hoge) officieren nog beduidend groter is en bovendien in alle rangen verder zal groeien.

Slovenië

Volgens de Sloveense regering vormen de eisen van het presidium een onaanvaardbare aantasting van de Sloveense soevereiniteit en scheppen zij het gevaar dat de republiek zich niet tegen een eventueel nieuw legeroptreden zou kunnen verweren. Daarom heeft zij verklaard haar (para-)militaire organisaties niet te zullen demobiliseren. Er zijn zelfs aanwijzingen dat Slovenië, in tegenspraak met het akkoord van Brioni, voortgaat met de verdere invulling van de onafhankelijkheid. Zo zou de Sloveense regering nu op korte termijn de emissie van eigen geld en paspoorten ter hand willen nemen. Ook heeft zij van de JNA geëist dat het alle in- en uitgaande verkeer in de kazernes in Slovenië, inclusief helikoptervluchten (waarvan zij vermoedt dat deze mede dienen om het leger met Servische officieren te versterken) vooraf door Sloveense functionarissen laat goedkeuren. De Sloveense houding maakt een invulling van "Brioni" zeer onwaarschijnlijk en vergroot de kans op een nieuw JNA-optreden tegen de republiek, al dan niet op bevel van de civiele autoriteiten. De ultimata van het presidium zouden als legitimatie voor een dergelijke actie kunnen dienen.

Er zijn aanwijzingen dat de JNA logistieke voorbereiding treft om de kazernes in Slovenië te voorzien van munitie en andere voorraden voor een periode van dertig dagen. Daarnaast worden er pogingen in het werk gesteld om de motivatie van de militairen, die in de gevechten van de afgelopen weken onvoldoende is gebleken, door middel van beloningen en onderscheidingen te verhogen. Dit alles geeft aan dat ook de militaire leiding een nieuwe actie zeker niet uitsluit.

Kroatië

Ook Kroatië blijkt een eigen interpretatie te geven aan de besluiten van het presidium, die een consensus over "Brioni" in de weg staat. Wel heeft de Kroatische vertegenwoordiger (en voorzitter) in het federale presidium, Mesic, die voor het eerst sinds enkele dagen weer deelnam aan een presidiumvergadering, verklaard dat de republieken die het akkoord van Brioni schenden desnoods gewapenderhand tot de orde moeten worden geroepen. Hij voegde daar echter aan toe dat de demobilisatie-order niet van toepassing was op de Kroatische

Nationale Garde, omdat deze zou behoren tot de reguliere federale politieorganisatie. Deze visie zal naar verwachting haaks staan op de overtuiging van de Servische regering en de JNA en de betekenis van het presidiumbesluit verder ondergraven.

De etnische spanningen in Kroatië blijven toenemen. Dit weekeinde zijn nieuwe aanvallen op Kroaten gemeld. Naar verluidt zouden deze opnieuw mede het werk zijn van de ultra-nationalistische Chetniks, die daarbij gesteund zouden worden door de JNA. Zoals bekend houdt de Kroatische regering nog steeds rekening met een gewapende inval van de JNA in Kroatië ter bescherming van de Servische minderheid.

Op initiatief van gematigde Serviërs heeft afgelopen weekeinde een bijeenkomst plaatsgevonden tussen vertegenwoordigers van de Servische minderheid en de Kroatische regering met als doel een uitbreiding van het bloedvergieten te voorkomen. Hoewel tijdens de eerste bijeenkomst de standpunten ver uiteen bleken te liggen en de retoriek zeer fel was -zo werd de Kroatische regering vergeleken met de fascistische Ustasha-regering uit de Tweede Wereldoorlog, die met de Nazi's collaboreerde en verantwoordelijk was voor de moord op duizenden Serviërs-, lijken de Kroatische autoriteiten in beginsel bereid de dialoog voort te zetten. Het is echter vooralsnog onwaarschijnlijk dat op deze wijze een oplossing van de etnische tegenstellingen in de republiek dichterbij zal worden gebracht.

Bosnië-Herzegovina

Ook in Bosnië-Herzegovina is in toenemende mate sprake van geweld tussen Serviërs en Kroaten. Ook hier zouden de Chetniks, eveneens gesteund door het leger, actief zijn.

De regering van Kroatië heeft het afgelopen weekeinde officieel toegegeven dat met Servië gesproken is over een onderlinge opdeling van Bosnië-Herzegovina, in ieder geval die delen die door Serviërs resp. Kroaten beheerst worden. Een Kroatische regeringsfunctionaris stelde dat Bosnië-Herzegovina in feite reeds in staat van ontbinding verkeerde en dat door een dergelijke opdeling mogelijk een burgeroorlog in Joegoslavië zou kunnen worden voorkomen. Zoals reeds eerder gesteld heeft de Bosnische regering verklaard zich desnoods gewapenderhand te zullen verdedigen tegen een opdeling van de republiek. Zij hoopt daarbij op steun van de JNA, die zich opwerpt als de beschermer van de eenheid van Joegoslavië. Gezien de etnische tendensen in de JNA en de meldingen dat het leger ook in Bosnië-Herzegovina steun verleent aan de Serviërs, is een actief optreden van de JNA ten gunste van de Bosnische regering momenteel minder waarschijnlijk.

Een eventuele etnische opdeling van Bosnië-Herzegovina zou overigens grote problemen opleveren. Weliswaar zijn er streken waar een van de drie belangrijkste bevolkingsgroepen domineert, maar deze vormen, evenals in Kroatië, geen geheel. Iedere verdeling zou onvermijdelijk enclaves creëren, waardoor de basis gelegd zou worden voor nieuwe etnische conflicten. Daarnaast zal een eventuele verdeling van Bosnië-Herzegovina op geen enkele wijze bijdragen aan de oplossing van de etnische tegenstellingen in Kroatië zelf. De kans dat op deze wijze een burgeroorlog in Joegoslavië voorkomen zou kunnen worden, moet dan ook uiterst klein worden beschouwd.

Servië

Naar aanleiding van de afgelopen week door federaal premier Markovic gepresenteerde begroting zijn in Servië opnieuw stemmen opgegaan om Markovic te ontslaan. Volgens de Servische regering is hij verantwoordelijk voor het

(politieke en) economische bankroet van Joegoslavië (en ook van Servië). De Servische bewering moet waarschijnlijk mede worden gezien in het licht van eerdere Servische pogingen om Markovic te laten vervangen door een Serviër. Hierbij is met name genoemd de Servische vertegenwoordiger in het presidium, Jovic, een medestander van de Servische president Milosevic. Zoals reeds eerder is vastgesteld, is de federale regering de afgelopen maanden door groeiende etnische tegenstellingen niet in staat gebleken een effectief beleid te voeren.

De afgelopen week heeft de organisatie van etnische Hongaren in Servië een oproep gedaan de etnische tegenstellingen in het land op vreedzame wijze op te lossen met aandacht voor de rechten van de minderheden in het land. Dit is voorzover bekend de eerste maal dat de etnische Hongaren stelling namen in de interne problemen van Joegoslavië. Hoewel de inhoud van de verklaring niet opzienbarend is, duidt deze op de vrees van de Hongaarse minderheid dat na een uittreden van Slovenië en Kroatië uit het Joegoslavische staatsverband binnen een door Servië gedomineerde nieuwe staatsstructuur voor de rechten van de minderheden minder ruimte zal zijn. Zij onthoudt zich overigens tot dusverre van alle acties die de Servische meerderheid onwelgevallig zijn. Zoals vorige week reeds gesteld, heeft de regering van Hongarije onlangs zijn ongerustheid over het lot van de Hongaren in Joegoslavië uitgesproken en zelfs gezinspeeld op de mogelijkheid de Hongaars-Joegoslavische grens na een eventuele afscheiding opnieuw ter discussie te stellen.

Conclusie/voorzicht

Het federale presidium heeft weliswaar ingestemd met het akkoord van Brioni, maar op een zodanige wijze dat de invulling van deze overeenkomst zelfs minder waarschijnlijk is geworden. Met name de geëiste demobilisatie van de (para-)militaire organisaties in de republieken vormt een groot knelpunt. De situatie in Slovenië blijft onverminderd gespannen en er dient rekening te worden gehouden met een hervatting van de vijandelijkheden in deze republiek. Ook met betrekking tot Kroatië is geen sprake van een vermindering van de spanning, ondanks pogingen om een compromis te bereiken met de Serviërs. De JNA vertoont zowel qua etnische samenstelling alsook in politieke opstelling steeds duidelijker een pro-Servische oriëntatie. Er zijn aanwijzingen dat het federale presidium onder groeiende invloed van de JNA staat, waardoor het zich in toenemende mate achter Servië zou kunnen gaan opstellen.